

Jomaforekomstens blokkvifter.

AV

CHRISTOFFER OFTEDAHL

Med 2 tekstfigurer.

I anledning av utgivelsen av Foslies geologiske kart over Grongfeltet har jeg foretatt rekognoserende feltundersøkelser, blant annet i Jomastrøket. På Foslies manuskriptkart er større kisblokker avsatt, og den største ansamling finnes nederst i Sidesvannselven, mellom Jomaforekomsten og Svenskegrensen. Blokksamlingen er også iaktatt av svenske blokkletere, da den ligger knapt 1 km fra grensen. Blokksamlingen viste seg å være så bemerkelsesverdig at NGU startet blokkleting i Jomastrøket for om mulig å bringe på det rene blokksamlingens opphav. Foruten å antyde hvor disse blokker stammer fra har to somres blokkleting gitt et meget tydelig resultat for Jomaforekomstens blokkvifter. Da disse synes å være de første nøye kartlagte blokkvifter i vårt land, skal de her kort omtales.

Jomamalmen er i det vesentlige dekket av myr og morene, og den ligger nær bunnen av en senkning i landskapet med fasong som en meget åpen skål. I nordøst ligger Orklumpen (900 m) og i sørvest Jomafjells mektige rygg.

De vanlige isskuringsrifler viser etter Foslie en hovedisbevegelse fra øst mot vest over hele Grongfeltet, og Jomaforekomsten har gitt en utmerket blokkvifte etter denne bevegelsesretning. Storisen har tydeligvis kommet nokså rett østfra, har feiet over forekomsten og derfra beveget seg vestover og svakt oppover, like nord for Jomafjells bratte nordskrent. Fig. 1 viser de funne blokker.

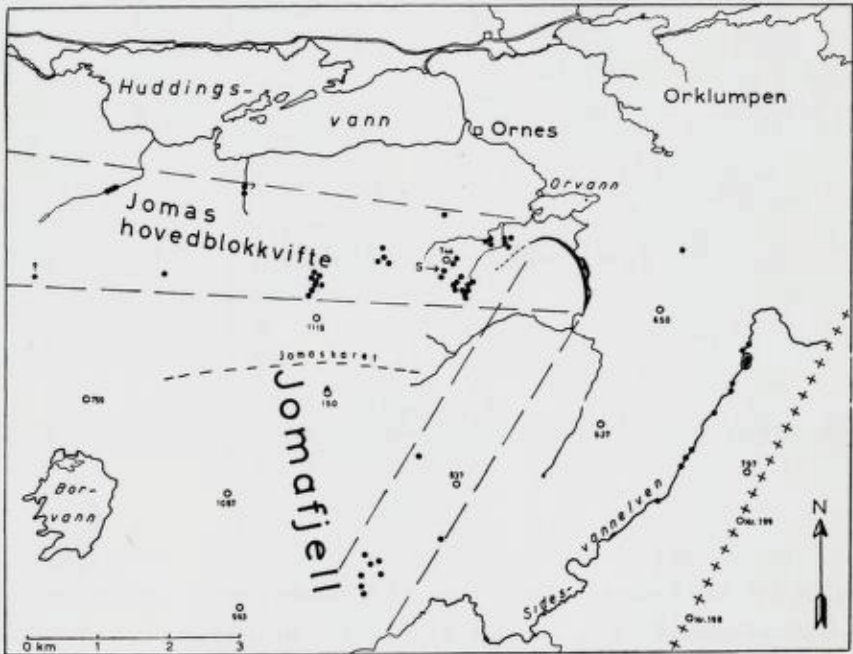

Fig. 1. Kartskisse som viser Jomaforekomstens blokkvifter. Jomamalmens utgående under løsavleiringene er avsatt med svart, og kisblokker er betegnet med store prikker.

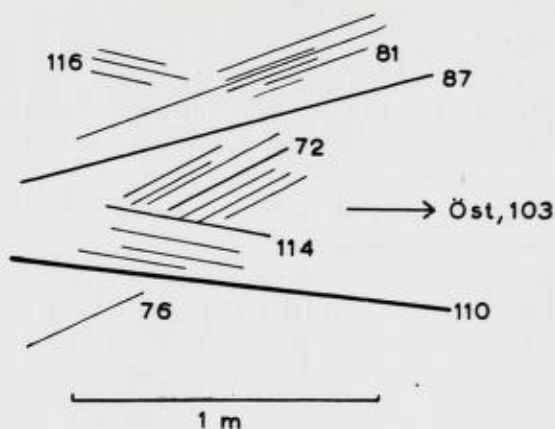
Glacial erratics of sulfide ore (filled rings) from the Joma occurrence, the outcrop of which is shown in black. Two glacial transport directions are shown.

Blokkene grupperer seg i en rekke konsentrasjoner. Dette forhold skyldes forskjellige lokale trekk ved topografien. Således vil vannsig gi myrflater som dekker eventuell blokkrik morene. Tett bjerkekratt vanskeliggjør også blokkletingen. Det er således typisk at under bjerkeskogsgrensen hvor det også er mange myrstrøk, er blokkene vesentlig funnet i bekkeleier og de små dalfører som ledsager disse. Omkring høyde 744 er terrenget mer nakent og svakt bølgende. Myrflater har dog resultert i at ikke mange blokker er funnet her. Konsentrasjonen ved nordspissen av Jomafjell er meget påtagelig. Den kan skyldes at det virkelig er lagt igjen relativt mange blokker her, idet isstrømmen er blitt sammentrengt mot nord av Jomafjells brattvegg.

Det er «blokklett» et par kilometer videre etter isbevegelsen, men få blokker er funnet. De to blokker merket med spørsmåls-

Fig. 2. Skuringsstriper på grønnskiferflate 3 km syd for Jomaforekomsten. Kompassretningene (400°) er angitt, med øst på 103° .

Glacial striae on horizontal surface of greenschist, 3 km south of the Joma occurrence. Compass directions (400°) are shown; east is 103° .

tegn i bekk til Huddingsvann er funnet av skjerpere i 1911 men ikke gjenfunnet. Den vestligste blokk også merket spørsmålsteget er funnet av Foslie i 1922.

Blokkenes størrelse er sterkt varierende. Den største blokk (merket «S» på fig. 1) har en overflate på 3×4 meter og er minst 1 meter tykk. Deretter følger en blokk på 1 m^3 og en blokk på $0,5 \text{ m}^3$. Blant viftens ca. 40 blokker er det så 10 blokker som ligger nær $0,1 \text{ m}^3$, og så avtar de jevnt slik at de minste 10 blokker har en vekt omkring 5 kg.

Foslie fant endel kisblokker på det nakne fjell like nord for Gjersvika, og i alle fall noen av disse må antas å stamme fra Joma. Isstrømmen har vel fortsatt videre noenlunde rett vestover; det er derfor ikke sannsynlig at den samling av store kisblokker som finnes i Binndalsstrøket stammer fra Joma.

Foruten de omtalte blokker viser kartet en blokkسامling langt i syd, i Jomafjells østskrent. Øverst oppe i de store morenemasser ble det funnet syv kisblokker med lengde fra 20—50 cm. Dertil ligger en 30 cm blokk ved en bekk 1 km øst for skrenten. Disse blokker antas også å stamme fra Jomaforekomsten. Grunnlaget for denne antagelse finner vi i skuringsstripene. På glatte berg i den hårde grønnskifer finnes i dette strøk foruten de vanlige skuringsstriper omkring øst—vest også skuringslinjer fra mer nordøstlige bevegelsesretninger. Fig. 2 viser en grønnskiferflate og dens mange skuringsretninger, beliggende mellom høydene 637 og 837. De store grønnskiferberg syd for Sidesvannselvens vestlige arm viser relasjonen mellom retningene meget vakkert. Her har øst—vest ret-

ningen forholdsvis svake striper, og disse er avskåret av yngre fasetter i overflaten hvor stripene er grovere og nærmer seg retning nordøst—sørvest. Det er således ikke tvil om at vi i Jomastrøket har en yngre brebevegelse nesten parallell riksgrensen, og denne kan være ansvarlig for den sydlige blokksamling.

Til slutt kan nevnes at den store blokksamling nederst i Sidesvannselven omfatter flere dusin blokker nær 1 m³ i størrelse. De må nærmest antas å være transportert et kort stykke ved den siste brebevegelse, og de synes således ikke å komme fra Joma.

Summary.

Ore boulder train of the Joma pyrite occurrence.

The Joma pyrite occurrence contains some 15 million tons ore and crops out mostly under bogs with a maximum ore zone width of 40 m. The surrounding morainic deposits have been investigated for ore boulders, in order to find the possible transport direction(s) of the Pleistocene glaciers. The observed ore boulders, plotted in Fig. 1, show a marked transport from east to west. A younger transport direction parallel to the Swedish border has produced a southern concentration of ore erratics.